

Spis treści

ROZDZIAŁ I

NIEWYMAZALNA PIECZĘĆ, czyli PRZYGODY Z IDENTYFIKACJĄ

1. Paryż, rok 1879: sława i słabość francuskiej policji kryminalnej. Historia Sûreté od Eugène'a François Vidocqa do Gustave'a Macé. W cieniu Vidocqa. Tysiące policyjnych szpiclów, miliony opisów zbrodniarzy, setki tysięcy fotografii zbrodniarzy, a mimo to nierozwiązany problem niezawodnej identyfikacji kryminalistów 25
2. Bertillon - pisarz pomocniczy w kartotece policyjnej. „Niewymownie kiepski charakter” 28
3. Burzliwa epoka nauk przyrodniczych. Lombroso i początek naukowego badania świata zbrodni. Nauka Quételeta o niejednakowości wszystkich wymiarów ciała. Narodziny pewnej idei. Bertillon proponuje pomiary kryminalistów i ich rejestrację według wymiarów ciała. Nauka po raz pierwszy przed bramami policji kryminalnej. Andrieux, prefekt policji paryskiej, i Macé, szef Sûreté, odrzucają propozycję Bertillona 32
4. Światło ze Wschodu. Bengal, rok 1877. William Herschel. Chińska pieczęć. Długoletnie doświadczenia Herschela z odciskami poczernionych palców. Misterium linii papilarnych; Herschel używa odcisków palców do rejestracji hinduskich więźniów. Generalny inspektor bengalskich więzień odrzuca tę metodę. Herschel załamuje się 38
5. Tokio, rok 1879. Lekarz misyjny dr Henry Faulds obserwuje odciski palców na starych garnkach glinianych. Pomysł Fauldsa: badanie przestępców za pomocą odcisków palców na miejscu przestępstwa. Faulds kieruje swoje propozycje do policji londyńskiej i prefektury policji w Paryżu. Milczenie 43
6. Paryż, rok 1881, nowy prefekt: Camecasse. Historyczna szansa Alphonse'a Bertillona. Zaczynają się pomiary. Drwiny i opory. W trzecim miesiącu sukces. Sprawa Duponta. Śmiech milknie. Amélie Notar. Znaleziona znamię Kaina. Bertillon zdąża ku sławie. Pierwsza policyjna służba identyfikacyjna świata na poddaszu gmachu paryskiej prefektury. Rozwój fotografii policyjnej. Pierwsze laboratorium policyjne 47
7. Rok 1892. Paryscy anarchiści. Bertillon identyfikuje Ravachola. U progu światowej sławy 56

8. Londyn, rok 1884. Francis Galton - dzieje i przygody burzliwego życia. Dziedziczenie cech u człowieka. Galton wykonuje pomiary osób zwiedzających Wystawę 62
9. Historyczny rozwój Scotland Yardu. Od thief-takerów do Bow-Street-runnersów. Jonathan Wild. Fielding. Townsend. Ideał wolności obywatelskiej i rozwój zbrodniczości. Londyn - najmniej bezpieczne miasto świata. Tanner i sprawa Miillera. Droga do CID. Korupcja w Scotland Yardzie. Porażki. Kuba Rozpruwacz morduje. Nowe porażki 67
10. W Londynie także: fotografie, parady identyfikacyjne, „fotograficzne mózgi” policjantów, ale nierozwiązany problem identyfikacji. Scotland Yard ogląda się na Paryż. 1888: decydujące spotkanie Francisa Galtona z Williamem Herschelem. Galton odkrywa odciski palca. Szansa, że dwóch ludzi posiada takie same odciski palców, ma się jak 1:64 000 000 000. Poszukiwanie możliwości skatalogowania odbitek daktyloskopijnych. Łuki, koła, pętlice. Scotland Yard jedzie do Paryża. Melville Macnaghten. Lépin. Garkuchnia Gorona. Bertillon i Anglicy. Galton daremnie usiłuje udowodnić możliwość rejestracji odbitek daktyloskopijnych. 1894: komisja Troupa podejmuje decyzję: proceder z odciskami palców jest znacznie prostszy od bertillonageu, ale rozbija się o niemożliwość sklasyfikowania odcisków. Wprowadzenie metody Bertillona w Londynie. 1895: szefowie policji krajów europejskich jeżdżą do Paryża. Mekka policji. Bertillonage w Petersburgu, Brukseli, Madrycie, Rzymie, Dreźnie, Berlinie. Molkenmarkt i Alexanderplatz. Niemiecka policja kryminalna. Światło w Berlinie szybko przygasa: dr Wilhelm Eber. Hans Gross w Grazu. Prorok naukowej ery w kryminalistyce. Bertillonage w Austrii 78
11. Bertillonage w Argentynie. Wielka zapora. Juan Vucetich, funkcjonariusz policji w La Plata, rozwiązuje problem klasyfikacji odbitek palców. Sprawa Fran- ciski Rojas. Pierwsza kartoteka odbitek daktyloskopijnych w świecie. Intrygi i tragedie. Europa nie dostrzega Vuceticha 89
12. „Światło przychodzi ze Wschodu”. 1896: Edward Henry, generalny inspektor prowincji Bengal, rozwiązuje również problem klasyfikacji odcisków palców. 1897: bertillonage ustępuje w Indiach miejsca daktyloskopii. 1898: Morderstwo w Dżalpajguri. Z Kalkuty do Londynu. Scotland Yard bada system Henry'ego. Koniec bertillonage'u. 1901: Henry - p.o. prezydenta policji w Londynie. Inspektor Collins. Pierwsze sukcesy na terenie wyścigów konnych. Włamanie w Denmark Hill. Odciski palców włamywacza Jacksona. Richard Muir 97
13. Pouczająca tragedia: sprawa Adolpha Becka 107
14. 1905: morderstwo w Deptford. Odciski palców po raz pierwszy jako dowód w procesie o zabójstwo. Bracia Stratton. Dr Faulds albo rywalizacja

i nieufność. Skazanie Strattonów. System odbitek daktyloskopijnych rozpowszechnia się 119

15. Paryż, 1906: sława Bertillona gaśnie. Belgia, Holandia, Austria, Niemcy, Węgry, Hiszpania, Włochy zaprzestają bertillonage'u. Tragikomedia sprawy Scheffera. Bertillon buntuje się przeciw losowi. 1911: kradzież Mony Lizy. Złodziej pozostawia odciski palców, ale Bertillon nie potrafi ich znaleźć. 1913: Vucetich w Paryżu. W bezsilnej nienawiści Bertillon wyrzuca go za drzwi. Śmierć Bertillona i koniec procedury pomiarowej także we Francji. Odbitki palców w drodze do Nowego Świata 129

16. George W. Walling i chaos policyjny w Nowym Jorku. Kryminalna policja nowojorska przykładem stosunków policyjnych w Stanach Zjednoczonych. Korupcja szerzy się. Zazdrość poszczególnych stanów. Bezsilność Waszyngtonu. Allan Pinkerton i jego synowie. „Oko”. Przygody i metody zwalczania przestępstw na Zachodzie. Bandyci kolejowi Reno. Jesse James. Kartoteka Pinkertona. Wystawa odbitek palców w Saint Louis. Wcześni amerykańscy pionierzy daktyloskopii. Marka Twaine a życie na Missisipi. Sing-Sing. Więzienie Laevenworth. Przygody bertillonage'u w Nowym Świecie. Sprawa dwóch więźniów nazwiskiem Will West. Wiara w Bertillona załamuje się. Legendy o inspektorze Byrnesie. „Ma” Mandelbaum. High Constable Hays, bohater detektywów. Album zbrodniarzy i metody identyfikacyjne Byrnesa. Podróż nowojorskiego sierżanta zwiadowcy, Josepha A. Faurota, do Scotland Yardu. 1906. pierwsza sprawa Faurota. Dowiedzenie winy złodziejowi hotelowemu. 1908. wyświetlenie morderstwa na Nelly Quinn. Rzut oka wstecz na sprawę o zabójstwo Nathana. 1911: sprawa Caesara Celli. Daktyloskopia w Sing-Sing. Trudna walka z nieudolnością i korupcją. Droga do FBI. Początki w r. 1907. Awanturnicy: William J. Burns i Gaston B. Means. J. Edgar Hoover. Zbiór odbitek daktyloskopijnych w Waszyngtonie. Największa centrala identyfikacyjna świata 142

17. 1924-1936: wielki egzamin daktyloskopii. Bunt przestępczości. 1926: 12 000 morderstw, w roku 1833: 1 300 000 ciężkich zbrodni. Od Al Capone'a do Dillingera. Walka zbrodniarzy z niewymazalną pieczęcią. 1934: alarmujące odkrycie - palce zastrzelonego gangstera Klutasa nie dają odbitek. Dzieło nieznanego chirurga. Dr Joseph P. Moran. Dillinger; lekarze: Loeser i Cassidy i próby plastycznych operacji. Sprawa Gusa Winklera. Ekspertyzy dr. Updegraffa. 1941: Pitts albo „człowiek bez odcisków palców”. 10 blizn po transplantacji na piersi zdradza Pittsa. Dr Brandenburg. Zwycięstwo linii papilarnych. 1956: 141 231 713 kart z odciskami palców w Waszyngtonie. Na drodze do rejestracji nie tylko przestępców, lecz całej ludności. Rozsądek przeciw liberalizmowi 164

18. Przykład angielski przestrzega. Uprowadzenie June Anne Devaney ze szpitala dziecięcego w Blackburn i jej zamordowanie. Morderca zostawia odciski palców. Daremne poszukiwania od maja do sierpnia 1948.

Historyczna decyzja: zdjęcie odcisków palców całej ludności Blackburn
11 sierpnia: wykrycie sprawcy. Peter Griffiths. Niezniszczalny fundament 175

ROZDZIAŁ 2

CO OPOWIADAJĄ UMARLI, czyli KAMIENIE MIŁOWE MEDYCYNY SĄDOWEJ

1. Paryż, 1889: sprawa Gouffégo. Widowiskowy początek francuskiej
medycyny sądowej. Zniknięcie komornika sądowego Gouffégo. Goron
prowadzi śledztwo. 13 sierpnia 1889 i odkrycie „zwłok z Millery”. Kostnica
w Lyonie. Pierwsza autopsja. Błędne drogi. Kufer z Paryża i druga
autopsja „zwłok z Millery”. 12 listopada 1889. Lacassagne 183

2. Rozwój medycyny sądowej do roku 1889. Niewystarczające przykłady
starej Grecji i Rzymu. Xi Yuan Ji Lu. Bamberski Kodeks Gardłowy
i Constitutio Criminalis Carolina. Fidelis i Zacchia. Motywy przewodnie.
Spekulacje a rzeczywistość. Wiek XVII i XVIII. Foderé. Pionierzy
z początków wieku XIX: Bernt, Orfila, Devergie, Casper 190

3. Udział Lacassagne'a w zasadniczych problemach medycyny sądowej.
Niezapomniane chwile jego życia w listopadzie 1889. Rollet. Osteologia
sądowa a zidentyfikowanie Gouffégo 197

4. Tryumf w Paryżu. Na tropach morderców Gouffégo: Michel Eyraud
i Gabrielle Bompard. Francuska medycyna sądowa przedmiotem
narodowej dumy i głębokiej wiary w nieomyślność nauki 204

5. 1882/83 :Tisza-Eszlar na Węgrzech. Zniknięcie EszterSolymosi
1 kwietnia 1882. Oskarżenie żydowskiej gminy we wsi o „mord rytualny”
na chrześcijańskiej dziewczynie. Aresztowanie Salomona Schwarza,
Abrahama Buxbauma, Leopolda Brauna, Hermanna Wollnera, Józsefa
Scharfa. Podział Austro-Węgier na dwa obozy. 18 czerwca 1882: odkrycie
nieznanej topielicy na brzegu Cisy. Rozstrzygające pytanie: czy są to
zwłoki Eszter? 19 i 20 czerwca lekarze Trajtler, Kiss i Horvath dokonują
pierwszej sekcji. Profesorowie Szenthauer, Mihákovits i Belky dokonują
ekshumacji i autopsji 7 grudnia 1882 212

6. Opinia profesora Hofmanna z Wiednia. Droga Eduarda von Hofmann.
Tisza-Eszlâr i austro-węgierska medycyna sądowa. Wiedeń, Praga,
Innsbruck, Graz. Testament Hofmanna 220

7. Greifswald 1901. Paul Uhlenhuth i odkrycie możliwości rozróżniania krwi
ludzkiej i zwierzęcej. Rozwój sądowego badania krwi do roku 1901. 1856:
próba heminy Ludwika Teichmanna z Krakowa. 1861: Holender van Deen
i próba gwajakolowa. 1863: Schönbein i nadtlenek wodoru. Analiza
spektralna Kirchhoffa i Bunsena oraz jej znaczenie dla wykazywania
obecności krwi. Daremna walka o rozróżnianie krwi ludzkiej i zwierzęcej.

Barruel i analizy sądowe z r. 1829. Niepowodzenie mikroskopii. Roberto Magnanini	225
8. Uhlenhuth, badanie surowicy i decydujące odkrycie	231
9. Sprawa mordercy seksualnego Tessnowa i zastosowanie testów precypitynowych Uhlenhutha. Bodziec dla niemieckiej medycyny sądowej	237
10. Alarmująca mowa profesora Ungara w r. 1888. Liman i stosunki w Berlinie. Przemiana i wzlot nowej generacji. Fritz Strassmann, Adolf Lesser, Ernst Ziemke, Richard Kockel, Ernst Giese, Georg Puppe	242
11. Paryż 1905. Jeanne Weber i śmierć dzieci w Goutte d'Or. Sprawa Suzanne, Georgette, Germaine i Maurice'a Weberów. Atak duszności Maurice'a Webera i badanie w szpitalu Bretonneau. Dr Saillant. Dr Sevestre. Aresztowanie Jeanne Weber. Podejrzenie zadławienia	246
12. Brouardel, Thoinot i sława paryskiej szkoły medycyny sądowej. Problem uduszenia w rozwoju medycyny sądowej. Thoinot odrzuca możliwości zadławienia. Proces Jeanne Weber. Wyrok uniewinniający 30 stycznia 1906	252
13. Chambon w kwietniu 1907. Śmierć dziecka, Augusta Bavouzeta. Dr Audiat i dr Bruneau dokonują autopsji. Stwierdzają uduszenie. Kochanka Bavouzeta zdemaskowana jako Jeanne Weber. Thoinot chce zachować rację i odrzuca na „podstawie naukowej” tezę o uduszeniu. Jeanne Weber powtórnie uniewinniona	261
14. 9 maja 1908: zamordowanie dziecka w Commercy. Jeanne Weber schwytana na nowym przestępstwie. Skandal. Konsekwencje sprawy Jeanne Weber dla medycyny sądowej. Dalszy rozwój badań problemu uduszenia	267
15. Londyn 1910: początek sprawy Crippena. Znaleźisko w piwnicy przy Hilldrop Crescent. Dr August Pepper. Sytuacja medycyny sądowej w Anglii. Jej początki w Edynburgu. 1807: Duncanowie. 1834: Alfred Swaine Taylor. System koronerów, jego historyczny rozwój i rola jako przeszkody w rozwoju medycyny sądowej. Scotland Yard i patologowie Home Office. Konstelacja trzech „gwiazd”: Pepper, Luff, Willcox. Walka o zidentyfikowanie Cory Crippen. Blizna pooperacyjna. Pierwsze wystąpienie Bernarda Spilsbury'ego. Nowa era brytyjskiej medycyny sądowej	272
16. Londyn, styczeń 1913. Arthur Fowler Neil i wyświetlenie sprawy Johna George'a Smitha. Medyczo-sądowa problematyka śmierci w wodzie. Metody jej stwierdzania do pierwszej wojny światowej. 13 lipca 1911: śmierć Bessie Williams w kąpielni. 12 grudnia 1913: śmierć Alice Smith	

- w kąpiel. 18 grudnia 1914: śmierć Margaret Elizabeth Lloyd w kąpiel. Aresztowanie Smitha. Spilsbury, ekshumacja zmarłych. Problem: śmierć przez utopienie bez oznak użycia przemocy. Spilsbury rozwiązuje problem. Eksperymenty Neila z pływaczkami. Smith skazany na śmierć. Dalszy rozwój sądowego dochodzenia w wypadkach topielców i utopionych. Wykazanie planktonu i badanie krwi serca. Alexander O. Gettler, czyli głos z Nowego Świata 288
17. New Brunswick w New Jersey, 1922. Sprawa Hall/Mills jako przykład sytuacji medycyny sądowej w Stanach Zjednoczonych. Wielebny Edward Wheeler Hall i Eleanor Mills. Morderstwo w De Russey's Lane. Koroner, przedsiębiorca pogrzebowy i lekarz - pierwsza faza dochodzenia. Klan Stevensów. Autopsje dzięki prokuratorskiej żądzy władzy. Dr Hegemann i dr Smith. Ekshumacja z 29 września i 5 października. Naiwność i brak doświadczenia. Oskarżenie przeciw Frances Noel Stevens i jej braciom przed Grand Jury w listopadzie 1922. Odrzucenie skargi. Prasa nowojorska i ponowne podjęcie śledztwa w lipcu/sierpniu 1926. Druga ekshumacja w październiku 1926. Dr Otto H. Schultze. Zniknięcie narządów gardła. Pobieżna sekcja lekarzy w roku 1922. Naiwne nadzieje. Uwięzienie Stevensów i wyrok uniewinniający w grudniu 1926 305
18. System koronerów w Stanach Zjednoczonych. Przeszkoda na drodze rozwoju medycyny sądowej. Zniesienie urzędu koronerów w Bostonie w 1877. Medical examiners. Dr Burgess Magrath - oryginał i pionier. Reforma w Nowym Jorku 1915-1918. Dr Charles Norris. Dr Alexander O. Gettler. Sprawa Travia. Chief medical examiner z Nowego Jorku. Pierwsze próby kształcenia uniwersyteckiego. Wizje Norrisa. Gonzales, Helpem, Vance, Marten, Umberger 318
19. Edynburg 1926. Afera Berthy i Donalda Merrettów. Rzekome samobójstwo Berthy Merrett. Sądowo-lekarskie zbadanie ran postrzałowych. Problem strzałów z bliska i z daleka w r. 1926. Stara i nowa broń. Bezdymny proch. Śmierć Berthy Merrett w Szpitalu Królewskim. Materiał obciążający jej syna Donalda jako zabójcę. Donald fałszuje czeki 325
20. Hiszpański pistolet i brak oznak strzału w ranie Berthy Merrett. Rozstrzygające pytanie pod adresem medycyny sądowej. Harvey Littlejohn i Sydney Smith. Próby Littlejohna z pistoletem Merretta. Strzały do ludzkiej skóry. John Glaister z Glasgow. Samobójstwo Berthy Merrett wydaje się wykluczone. Oskarżenie Donalda Merretta. Spilsbury jako rzeczoznawca obrony. Sprawa Tborne'a w r. 1924 i atak na reputację Spilsbury'ego jako nieomylnego. Eksperyment Spilsbury'ego w sprawie Merretta, jego błąd: użycie innej amunicji i innego pistoletu. Legendarna sława Spilsbury'ego zwycięża Littlejohna. Luty 1927. Uniewinnienie Donalda Merretta. Spojrzenie w przeszłość: dalsza kryminalna kariera Merretta. Zamordowanie żony i teściowej w r. 1954. Samobójstwo

Merretta i przyznanie się do zabójstwa matki w r. 1927. Droga życiowa Spilsbury'ego. Jego samobójstwo w r. 1947. Dalszy rozwój sądowych badań ran postrzałowych. Rola chemii. Droga w nieznane 329

21. Lipsk 1929. Sprawa oszusta ubezpieczeniowego Tetznera. Problematyka śmierci przez spalenie oraz oznaki obrażeń za życia. Richard Kockel i autopsja Tetznera. Przykład Alberdinga. Sądowo-medyczne wyświetlenie morderstwa popełnionego dla zdobycia sumy ubezpieczeniowej. Problem embolii tłuszczowej. Kockel i bezpośrednia współpraca z policją. Strauch i Weimann. Gennat. Medycyna sądowa obejmuje również technikę kryminalną 346

22. Aberdeen 1934. Sprawa Jeannie Donald jako przykład encyklopedycznego rozwoju medycyny sądowej. Zniknięcie Helen Priestly. Odkrycie zwłok dziecka. Dr Richard i dr Shennan dokonują pierwszej autopsji. Upozorowane zgwałcenie. Jeannie Donald podejrzana o morderstwo. Sydney Smith przejmuje prowadzenie dochodzenia sądowo-medycznego. Współpraca dziedzin specjalnych: badanie włosów, analiza krwi, badanie włókien, analiza pyłu, porównanie kultur bakteryjnych. Thomas Jones Mackie. Bakteriologia udowadnia winę Jeannie Donald. Wyrok śmierci w lipcu 1934. Sydney Smith i problem dalszego rozwoju medycyny sądowej. Specjalizacja i koordynacja. Wzrost rozeznania, a zarazem narastanie otwartych problemów 361

23. Październik 1949. Odkrycie tułowia w żuławach Esseksu. Początek sprawy Setty/Hume. Londyńscy następcy Spilsbury'ego: Keith Simpson, Donald R. Teare, Francis E. Camps. Na podstawie sekcji Camps przyjmuje, że tułów zrzucono z samolotu do kanału La Manche. Droga do Donalda Hume'a. Fantastyczne wyjaśnienia Hume'a. Camps, Holden oraz rewizja w mieszkaniu Hume'a w poszukiwaniu krwi. Ślady i eksperymenty. Zeznania Hume'a i serologia. Wielki problem krzepnięcia krwi po śmierci. Od Brouardela do Jidina, MacFarlane'a, Schleyera i Berga. Radzieckie doświadczenia przy transfuzji krwi i badaniach krwi zmarłych. Nowe rozeznanie, nowe zagadki. Wersja Campsa o przebiegu zbrodni w domu Hume'a. Niemożność udowodnienia przebiegu zbrodni za pomocą serologii. 29 stycznia 1950 Hume zostaje uniewinniony z zarzutu zabójstwa. Sensacyjne i cyniczne przyznanie się Hume'a do zabójstwa w „Sunday Pictorial”. Sprawa Hume'a jako przykład problemów medycyny sądowej w połowie XX wieku 377

24. Medycyna sądowa w świecie 398

ROZDZIAŁ 3

WYDOBADZCIE TRUCIZNĘ Z UKRYCIA, czyli DROGI I BEZDROŻA TOKSYKOLOGII SĄDOWEJ

1. 1840: Marie Cappelle-Lafarge, czyli inauguracyjne przedstawienie toksykologii. Początki epokowego otrucia. Le Glandier, arsenik i śmierć

Charles'a Lafarge'a	405
2. Sytuacja toksykologii w r. 1840. Mathieu Joseph Bonaventure Orfila w Paryżu. James Marsh. Sprawa morderstwa Dodle'a i wynalazek aparatu Marsha do wykrywania arsenu	412
3. Pierwszy akt sprawy Lafarge: lekarze i chemicy z Brive szukają w zamordowanym trucizny. Aresztowanie Marie Lafarge. Sensacyjny proces w Tulle. Akt drugi: maître Paillet dowodzi, że biegli nie znali metody Marsha. Nowe badania trucizny przez chemików z Limoges. Aparat Marsha rzekomo nie wykazuje śladów trucizny. Akt trzeci: oskarżyciel Decous powoduje przeprowadzenie wspólnej analizy trucizny ze zwłok przez lekarzy i chemików z Brive i Limoges. Wynik: znowu nie ma arsenu. Radość lafargistów. Ostatni wybieg: rozstrzygnięcie Orfila z Paryża. 13 września: przybycie „króla toksykologii”. Zbiegowisko na ulicach Tulle. Orfila wykrywa truciznę także w zwłokach i wykazuje lekarzom i chemikom z Brive i Limoges podstawowe błędy w zastosowaniu aparatu Marsha. Ostatnia próba obrony: czy arsenik pochodzi z otaczającej zwłoki gleby cmentarnej? Orfila nie znajduje w glebie arsenu. 19 września 1840: orzeczenie o winie Marie Lafarge. Olbrzymie oddziaływanie procesu w całej Europie. Namiętne spory o wartość nowej nauki o truciznach	422
4. Walka o wykrywanie trucizn metaliczno-mineralnych i odkrycie trujących alkaloidów. Od morfiny do atropiny. 1823: sprawa Castainga w Paryżu, czyli pierwsze otrucie morfiną. Całkowita bezradność lekarzy sądowych i chemików. Jeszcze w r. 1849 Orfila oświadcza, że wykrycie w człowieku trucizny roślinnej jest niemożliwe	437
5. 1850: sprawa morderstwa dokonanego przez małżonków Bocarmé i odkrycie metody wykrywania alkaloidów roślinnych. Hrabia i hrabina Bocarmé na zamku Bitremont w Belgii. 21 listopada 1850: upiorne okoliczności śmierci Gustave'a Fougnes. Heughebaert, sędzia śledczy z Möns, podróżuje z „głową, żołądkiem, jelitami, wątrobą, płucami i pęcherzem Gustave'a Fougnes” do Brukseli. Jean Servais Stas. Laboratorium przy rue de Champs. Grudzień 1850 do lutego 1851: Stas odkrywa metodę wyosobnienia alkaloidów z narządów ludzkich i zwierzęcych. Sensacja roku 1851: Stas dowodzi, że Gustave Fougnes zabity został alkaloidem roślinnym - nikotyną. 2 maja 1851: sensacyjny proces Bocarmé. Przyznanie się i wyrok	442
6. 1850 do 1880: walka o rozróżnienie poszczególnych alkaloidów. Odkrycie gry barw, którymi zdradzają się poszczególne alkaloidy. Dragendorff, Fröhde, Marquis, Mandelin i Pellagri. Brak dowodu na alkaloidy, które nie wywołują typowej gry barw. 1863: sprawa morderstwa de la Pommerais. Zagadkowa śmierć młodej wdowy de Pauw. Anonimowe listy do szefa Sûreté, Oaude'a. Wczesne przetrucenie	

pomostu między dochodzeniami policyjnymi - kryminalnymi a toksykologią. Ambroise Tardieu. Daremne przebadanie zwłok na truciznę. Tylko gorycz wyciągu uzyskanego „metodą Stasa” pozwala Tardieu przypuszczać, że istnieje trucizna roślinna, dla której nie ma reakcji barwnej. Wypróbowanie na zwierzętach alkaloidów, dla których brak reakcji barwnych. Wstrzyknięcie uzyskanego wyciągu psom i innym zwierzętom. Zwierzęta giną w ten sam sposób jak wdowa de Pauw. Odkrycie: digitalina oddziałuje na zwierzęta dokładnie tak jak wyciągi. Śmiertelna trucizna - digitalina. Zasadzenie de la Pommerais'go i jego koniec. Dalszy rozwój „fizjologicznego wykrywania” trucizn roślinnych. Trucicielka Becker w Brukseli morduje digitaliną. U celu: wykazanie wszystkich alkaloidów wydaje się możliwe. Groźne chmury na nieboskłonie

455

7. Marzec 1822: sprawa morderstwa przez dr. George'a Henry'ego Lamsona w Londynie. Oskarżenie: otrucie ułomnego szwagra Percy'ego Johna roślinnym alkaloidem - akonityną. Dr Thomas Stevenson, przodujący toksykolog w Anglii, i wykazanie akonityny. Dramatyczne wystąpienie obrońcy, Montagu Williamsa: kto się odważy stwierdzić obecność alkaloidu roślinnego, jeśli nie daje się go odróżnić od alkaloidu trupiego? Przyznanie się Lamsona. Walka toksykologów z upiorem alkaloidów trupich. 1878: Francesco Selmi w Bolonii oznajmia: zwłoki, które nigdy nie miały styczności z trucizną roślinną, same wytwarzają alkaloidy gnilne, dające te same reakcje barwne co trucizny roślinne. Śmierć włoskiego generała Gibbone. Sprawa morderstwa Sonzogno w Cremonie. Pomylenie alkaloidu trupiego z morfiną. Czy gmach wykrywania alkaloidów roślinnych zawali się?

467

8. Nowy Jork 1892/93: truciele Carlyle Harris i dr Robert W. Buchanan. Rudolph Witthaus - pionier toksykologii w Nowym Jorku. Koniec Harris'a i droga dr. Buchanana do morderstwa. Śmierć Annie Buchanan 23 kwietnia 1892. Witthaus stwierdza w zwłokach Annie Buchanan morfinę, a w jej oczach atropinę. Na czele jego dowodzenia: test Pellagriego. Pojedynek Witthausa z obrońcą Buchanana O'Sullivanem. Zaskakujący cios O'Sullivan'a: profesor Victor C. Vaughan oświadcza: odczyn Pellagriego reaguje także na alkaloidy trupie. Pokaz w Sali sądowej. Gra barw przed oczyma przysięgłych. Nowy Jork wstrzymuje oddech. Ale Witthaus wykazuje, że eksperymenty Vaughana - na były lekkomyślną szarlatanerią. Stracenie Buchanana 2 lipca 1895

478

9. Toksykologia zbiera siły do ostatecznego wyjaśnienia. 20 października 1910: William Henry Willcox i wykazanie trucizny roślinnej - hioscyny - w sprawie dr. Crippena. Kres niepewności. Kryształ i punkty topnienia. 1939: farmakologowie Eisleb i Schaumann wykrywają dolantynę. Zaczyna się nowy akt dramatu: wytworzenie sztucznych alkaloidów. Antyhistamina. Sztuczne alkaloidy - leki, a zarazem trucizny. Przemysł farmaceutyczny zalewa świat truciznami. Wyścig toksykologii z truciznami. Nowe metody wykrywania: 0,05 ml wystarczy do pięciuset prób. Analiza widmowa.

Laue, W.L. Bragg, W.H. Bragg, Debye, Scherrer i analiza strukturalna promieniami rentgenowskimi. Rosjanin Cwiet i historia chromatografii bibułowej. Wykrywanie alkaloidów przy końcu pierwszego stulecia swej dramatycznej historii. Mimo to nie więcej niż część całej przebytej drogi toksykologii. Wykrycie talu: gaz świetlny jako często spotykana trucizna samobójcza. A potem: nowy akt dramatu. Nie wystarczy wykazać istnienie trucizny, trzeba też znać jej ilość

493

10. 4 grudnia 1911 w Londynie: aresztowanie inspektora ubezpieczeniowego, Fredericka Henry'ego Seddona, z powodu otrucia Elizy Barrow. Rozwój badań arseniku od czasów sprawy Marie Lafarge. Możliwości omyłek. 1859: Alfred Swaine Taylor i pomyłka w sprawie Smethursta. 1875: Franz Leopold Sonnenschein i pomyłka w sprawie Speicherta. Problematyka arsenu w glebie cementarnej. Eduard Schiff, czyli włosy ludzkie i arsen. Arsen czyha wszędzie; chodzi o rozróżnienie trujących i nietrujących ilości. W procesie Seddona Willcox usiłuje wykryć ilość arsenu w zamordowanym. 131,57 mg arsenu. Burzliwa debata z obrońcą Marshalllem Hallem. Seddon zasądzony na śmierć. Dalszy rozwój oznaczania ilościowego trucizn. Kolorymetria. Od elektroanalizy do fotometru widmowego. Postęp w kierunku tego, co pozornie nieważkie. Konkluzja na podstawie jednego stulecia: arsen w glebie jest praktycznie nierozpuszczalny, jego przedostanie się z zewnątrz do zwłok w dużych ilościach - niemożliwe. Arsen we włosach pochodzący z zewnątrz da się wymyć; arsen, który przeniknął do włosów ze zwłok otrutego, nie da się zmyć i w większych ilościach dowodzi otrucia. Badania atomowe i pomiar radioaktywności w ludzkich włosach

501

11. 1949 do 1961: monstrualna sprawa Marie Besnard i „toksykologiczne trzęsienie ziemi” w Poitiers i Bordeaux. Historia „czarnej wdowy z Loudun”. Trzydzieści wypadków śmierci od 1927 do 1949. Ekshumacja Léona Besnarda. Przesłanie części zwłok do badania do Marsylii. Dr Georges Bérout. Jego stwierdzenia: 19 do 58 mg arseniku na 1 kg wagi ciała. 21 lipca 1949: aresztowanie Marie Besnard. Ekshumacja śmiertelnych szczątków dalszych jedenastu zmarłych. Bérout znajduje, z jednym wyjątkiem, śmiertelne ilości arseniku. 20 lutego 1952: pierwszy proces Besnard. Punkt szczytowy: pojedynek między mecenasem Gautratem a dr. Béroutem. Zwycięstwo trików sądowych. Podważenie zaufania do Bérouta jako toksykologa. Nie- podważony pozostaje fakt niezwykłych znalezisk trucizny. Nowi biegli. Piédelièvre, Fabre, Kohn-Abrest, Griffon. Nowe ekshumacje. Potwierdzenie śmiertelnych ilości trucizny. Griffon i radiologiczne wykrywanie trucizny we włosach nieboszczyków. 1954: drugi proces Besnard. Gautrat i błędy Henriego Griffona. Obecności pewnych ilości trucizny nie da się jednak podważyć debatami. Wielki tryumf Gautrata: „konkluzje toksykologii odnośnie do nierozpuszczalności arsenu w glebie i niemożliwości przewędrowania arsenu z gleby do włosów są wynikiem błędu. Trucizna w zwłokach ofiar Marie Besnard pochodzi z cementarza w Loudun. Ollivier, Lepeintre, Keilling, Truffert. Nowe rozpoznanie: mikroby rozpuszczają arsen ziemny i wprowadzają niezwykle

duże jego ilości do zwłok. Niepewność wśród biegłych oskarżenia. 31 marca 1954: koniec drugiego procesu Besnard. Trzecia grupa biegłych: Joliot-Curie, Savel, Demolon, Lemoigne, Truhaut. Siedem lat poszukiwania prawdy. 21 listopada 1961: trzeci proces Besnard. Mikroby rozpuszczające arsen w glebie istnieją faktycznie. Marie Besnard uniewinniona z braku dowodów 518

12. Czego uczy ten proces: uznanie granic toksykologii. Trucizny syntetyczne przypuszczają atak. Niezrównany przykład: barbiturany. Zalew środków nasennych od weronalu do seconalu. Barbiturany jako trucizny samobójcze. 22 lipca 1955: w Gosport umiera dziecko. Sprawa Armstronga. Wilcza jagoda czy środek nasenny? Nickolls i metody wykrywania: odczyny barwne, punkt topnienia i oznaczanie kryształów, rentgenowska analiza struktury, chromatografia bibułowa. Wykazanie seconalu w przypadku Armstronga. Duże luki i niespodzianki 556

13. 16 lutego 1954: sprawa Christy Lehmann w Wormacji. Pierwsze morderstwo za pomocą E 605. Niespodziana sytuacja dla toksykologów. Kurt Wagner i wykazanie E 605 w zwłokach z Wormacji. Epidemia samobójstw za pomocą E 605. Walka o definitywne metody wykrywania trucizn. Schmidt, Schwerd, Volksen, Vogel, Avereil, Norris. Sukces, ale nie spoczynek. Nerozłączne powiązanie toksykologii z kryminalistyką. Historia chemiczno-technicznych laboratoriów politycznych 571

14. 1906: Rudolph Archibald Reiss w Lozannie. 1910: Edmond Locard w Lyonie. Van Ledden Hulsebosch w Amsterdamie. Paul Jeserich w Berlinie. Georg Popp we Frankfurcie. Charaktery i historyjki. Robert Heindl i idea centralnych laboratoriów policyjnych. 1919: projekt ustawy kryminalno- policyjnej Rzeszy i pierwsze plany centralnego laboratorium policyjnego w Berlinie. Niepowodzenie planów. August Brüning. Era narodowosocjalistyczna, Arthur Nebe i Urząd Policyjny Rzeszy na Werderscher Markt. Walther Hees. Upadek Niemiec i powojenny rozwój. Laboratoria krajów zachodniemieckich i Federalny Urząd Kryminalny. Rozwój kryminalistyki w Anglii. 1935: lord Trenchard, Arthur Dixon i założenie Forensic Science Laboratories (Laboratoria Medyczno-Sądowe). Rozwój kryminalistyki w Stanach Zjednoczonych. August Vollmer, Edward Oscar Heinrich, Berkeley. Droga od pierwszych pionierów do laboratoriów FBI. Rozproszenie i zrozumienie. Stosunek między laboratoriami policyjnymi a naukowym rozwojem toksykologii. Cel: wspólne zmagania z wciąż nowymi problemami 587

15. 4 maja 1957: wielki przykład sukcesu wspólnych zmagania. Sprawa Kennetha Barlowa w Bradford. Trup w wannie. Wielka zagadka: czy to była trucizna? Forensic Science Laboratory w Harrogate. Price, Curry, Wright, Birkenshaw, Gurd, Randall, czyli idealna współpraca. Sensacyjny wynik: insulina - nie tylko lek, lecz także trucizna. Barlow - pierwszy morderca przy użyciu insuliny w historii kryminalnej. Grudzień 1957: wykrycie

insuliny i zasądzenie Barlowa 620

16. Rzut oka w przeszłość i przyszłość. Prawo rozwoju 632

ROZDZIAŁ 4

BALLADA O MORDERCZEJ KULI, czyli DROGA DO BALISTYKI SĄDOWEJ

1. Wielki prolog. 1835: Henry Goddard i znak na morderczej kuli. 1860: Richardson, broń ładowana od przodu i przybitka. 1879: epizod amerykański. 1889: dr Lacassagne i „osobliwe linie” na dowodowej kuli. (Paul Jeserich fotografuje „osobliwe linie”). Bruzdy, gwinty i pola. Hans Gross o broni palnej. 1902: sędzia Oliver Wendell Holmes z Massachusetts a rusznikarz. Porównawcze pociski z podejrzanej broni. Porównania z kulą dowodową. 1905: płyty woskowe profesora Kockla z Lipska. 1913: profesor Balthazard z Paryża. Ślady na łusce naboju. 1914: w Europie gaśnie światło. Ameryka podejmuje inicjatywę. Złote czasy szarlatanów. „Kup sobie szkło powiększające i zostań ekspertem od strzelania: pięćdziesiąt dolarów dziennie zapewnione!” 637

2. 21 marca 1915: podwójne morderstwo na farmie Phelps w Nowym Jorku. Rewolwer Charlesa Stielowa. „Doktor” Hamilton ze sprzedawcy patentowanych leków staje się biegłym w zakresie broni. „Kula wyszła z rewolweru Stielowa i nie mogła wyjść z żadnej innej broni”. Wyrok śmierci i walka o życie. Charles Waite wychodzi na scenę. Awanturnik i balistyk z zamiłowania. Ułaskawienie Stielowa i potępienie Hamiltona 643

3. 1919: Waite w poszukiwaniu niezawodnej metody wykrywania, która kula z której broni pochodzi. Największy zbiór broni Nowego Świata. Rozczarowanie przed osiągnięciem celu. Podróż do Europy. Nowa broń. Odkrycie wielkiej tajemnicy: każda broń palna wyciska na swych pociskach niezatartą pieczęć. Rozstrzygający krok: Gravelle buduje mikroskop porównawczy. Calvin Goddard. U celu ruchliwego życia 652

4. 1921: Boston, czyli sensacyjny proces przeciw Sacco i Vanzettiemu. Czy Sacco wystrzelił morderczą kulę? 1921-1926: wystąpienia biegłych balistycznych. Proctor - amator, van Amburgh - debiutant. „Doktor” Hamilton - człowiek bez sumienia. Błąd i oszustwo. Fale wzburzenia od Moskwy do Szanghaju, od Paryża do Rio 661

5. 1927: Calvin Goddard dostarcza pewności. Stracenie 676

6. 1929: masakra w dniu Św. Walentego w Chicago. Goddard odnajduje morderczą broń. Pierwsze kryminalistyczne laboratorium naukowe Ameryki 680

7. Zwycięski pochód mikroskopu porównawczego. Europejskie intermezzo. De Rechter i Mage w Brukseli. Francuzi Balthazard i Locard. Szwed

Söderman. Niemcy: Brüning, Mezger, Hees, Kraft. Atlas pistoletów. Mikroskop porównawczy przebywa Atlantyck. Pośrednia stacja - Kair. 19 listopada 1924: profesor Sydney Smith i zamordowanie sir Lee Stacka Paszy. Sześć kul i sześć łusek. Zdemaskowanie morderców za pomocą mikroskopu porównawczego. Jeszcze raz dyskusja biegłych	683
8. Robert Churchill, czyli blaski i cienie rusznikarza. Błąd i wyrok uniewinniający mordercę. 1927: sprawa Browna i Kennedyego. Brytyjska uwertura do mikroskopu porównawczego	689
9. Ostateczna droga do wiedzy	695
Posłowie autora	697

oprac. BPK